

Таким чином, технологія естрадного вокального виконавства включає в себе загальні та специфічні ознаки. До загальних ми відносимо формування мистецьких смаків та оволодіння академічною вокальною школою. Специфічним в технології естрадного вокального виконавства є:

- вивчення спеціальних вокальних прийомів притаманних естрадній манері із обов'язковим посиланням на основи академічної вокальної школи;
- спеціальна професійна підготовка оволодіння навиками в застосуванні спеціальних технічних засобів підсилення звуку;
- підбір репертуару;
- можливість виконання власних, авторських пісенних творів;
- процес формування сценічного образу.

Взаємопроникнення специфічних аспектів класичної та естрадної вокальної школи надає можливість співакові значно ширше розкрити темброві якості голосу, що є основною ланкою в складній системі становлення сценічного виконавця.

1. Виготський Л.С. Психологія мистецтва / Лев Семенович Виготський. – М., 1968. – 225 с.
2. Дрожжина Н.В. Вокальне виконавство в системі музичного мистецтва естради: дис.. канд. мистецтвознавства / Дрожжина Наталія Володимирівна; Харк. держ. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. – Х., 2008. – 220 с.
3. Петрушин В.И. Музыкальная психология. Для студентов сред. и высш. муз. учеб. завед. / Валентин Иванович Петрушин. – М.: Владос, 1997. – 338 с.
4. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Борис Михайлович Теплов. – М., 1947. – 355 с.
5. Эстрова П.А. Нарушения голоса в период мутации их предупреждение и коррекция: дисс. канд. пед. наук / Полина Александровна Эстрова. – М., 2007. – 172 с.
6. Юцевич Ю.Е. Словник музичних термінів / Юрій Євгенович Юцевич. – К.: Муз. Україна, 1977. – 205 с.
7. Seth Riggs. Singing for the stars / Riggs Seth. – Los Angeles : Alfred Music Publishing, 1992. – P. 96

В статтє проанализированы некоторые аспекты общего и специфического в использовании эстрадной манеры пения. Обсуждено роль периода мутации в выборе музыки для слушания и исполнения. Рассмотрена позиция взаимного дополнения классической и эстрадной манер вокала в становлении творческой свободы использования технических средств и возможностей человеческого голоса.

Ключевые слова: вокальное исполнительство, мутационный период, специфика эстрадного исполнительства.

The article analyses some aspects of general and specific in the pop style of singing. We discuss the role of mutation in the choice of period music for listening and performance. It was considered the position of mutual addition of classical and pop vocal style in forming creative freedom of performance with using technical means and possibilities of human's voice

Key words: vocal performance, mutation period, the specific of pop performance.

УДК 78.071.2 : 314. 743

Олег Чигер

КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МОДЕСТА МЕНЦИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

Стаття присвячена концертно-виконавській діяльності видатного українського співака Модеста Менцинського впродовж 1900-1934 рр. за кордоном та в Україні. На основі джерельного матеріалу визначено її хронологічні рамки, концертні маршрути, здійснено характеристику концертного репертуару співака, подано оцінку цієї діяльності українськими та зарубіжними критиками, виокремлено її значення в контексті діалогу культур.

Ключові слова: Модест Менцинський, співак, концертно-виконавська діяльність, репертуар, діалог культур.

XX століття характерне поживаленням діалогу культур, активну участь в якому брали українські виконавці, в т. ч. співаки. В.Антонюк підкреслює: «Уособлюючи етноінтегративні процеси, носії української вокальної культури, де б вони не працювали, національне мистецтво яких

би етносів не репрезентували, довіку залишаються етнофорами, а їхня творчість – специфічною формою реалізації культурної системи ріднини, що «працює» у якості культурної цитати у чужоземному контексті» [1, с. 86]. Одним із них був знаменитий майстер вокального мистецтва, оперний та концертно-камерний співак (героїчний тенор) Модест Менцинський (1875–1935), аналіз виконавства якого є актуальним з огляду на розширення етноінтегративних процесів в сучасну епоху. Оскільки провідним у творчості митця було оперне виконавство, то воно більш досліджене, в той час як розрізнені відомості про концертно-виконавську діяльність М.Менцинського представлені у спогадах його сучасників, листуванні співака, матеріалах про життєвий шлях та мистецьку діяльність видатного артиста, упорядкованих відомим музикознавцем М.Головащенко [9], монографіях та статтях В.Антонюк [1; 2], Г.Карась [5, с. 356–358], нарисі І.Деркача [4], статті К.Демочко [3], словниках співаків України під упорядкуванням І.Лисенка [7; 8]. Метою статті є характеристика концертно-виконавської діяльності видатного українського співака Модеста Менцинського. Для її реалізації необхідно вирішити наступні завдання: простежити концертно-виконавську діяльність М.Менцинського за кордоном та в Україні; на основі джерельного матеріалу визначити її хронологічні рамки, концертні маршрути, здійснити характеристику концертного репертуару співака, подати оцінку цієї діяльності українськими та зарубіжними критиками, виокремити її значення в контексті діалогу культур.

Формування М. Менцинського-співака відбувалося під впливом двох визначних педагогів – професора консерваторії Галицького музичного товариства Валерія Висоцького у Львові та професора Юліуса Штокгаузена у Франкфурті-на-Майні (Німеччина). Концертно-виконавська діяльність співака, яка розпочалася у 1900 р. ще під час навчання у Ю. Штокгаузена, тривала протягом всього творчого періоду до 1934 р. Її інтенсивність була пов'язана з оперною кар'єрою, яка тривала менше (1901–1926). М. Менцинський став окрасою кращих театрів світу – Лондона, Кельна, Відня, Берліна, Копенгагена, Мюнхена, Амстердама, Франкфурта-на-Майні та ін. В 1904–1908 рр. він стає першим тенором Королівської опери у Стокгольмі, в 1910–1926 рр. – солістом опери у Кельні. Виступаючи на оперній сцені і залишивши її, М. Менцинський займався концертною діяльністю, тому, що вмів поєднувати два напрямки. З цього приводу М.Головащенко пише: «Для більшості співаків оперна сцена і концертний зал – це два різні світи. Менцинський був справжнім володарем у кожному з них. Не жаліючи себе, співак щедро дарував слухачам народні і авторські перлини із скарбниць багатьох націй <...>. І кожного разу старі – наче нові. Ніколи не втомлюючись, не втрачаючи високого емоційно тону і натхнення, він доносив до слухачів всю глибинну суть кожної виконуваної пісні, кожного камерного твору. <...> До кожного концерту, до кожної пісні чи романсу він ставився з такою ж серйозністю і відповідальністю, як і до всіх своїх оперних партій. Як справжній, непересічний талант, – був дещо беззахисним. Як творча особистість, інтелігент, був надзвичайно скромним і вимогливим до себе, до свого мистецтва» [9, с. 27–28]. Спочатку це були поодинокі платні виступи у Франкфурті-на-Майні для зміцнення матеріального становища (1900), концерти в Галичині як молодого студіюючого співака (1900), справжнім дебютним був концерт пам'яті Бетховена у Страсбурзі (1901). Будучи в zenіті слави, співак вирішив зійти з оперної сцени і з 1926 року повністю присвячує себе концертній діяльності, яка була активною і насиченою: упродовж дев'яти років він дав велику кількість концертів по всій Західній Європі та в Галичині. Всього ж, за словами самого співака, він дав сотні концертів.

Концертні маршрути М.Менцинського за географією можна поділити на дві групи: в Галичині та Європі. Вперше він гастролює містами рідного краю під час літніх канікул 1900 р., виступивши у Львові, Станіславові, Стрию, Самборі, Тернополі, Перемишлі та інших містах. Йому акомпанували відомі піаністки О.Ціпановська, С.Дністрянська, Д.Шухевич, пізніше – Н.Нижанківський, Л.Колесса, Л.Туркевич, В.Барвінський. У 1909 р. М. Менцинський приїжджає на Галичину двічі: у березні бере участь у концерті з нагоди 95-річчя від дня народження Т.Шевченка у Львові, виконуючи вокальні твори з «Музики до «Кобзаря» М.Лисенка; 8 червня на запрошення львівського «Бояна» виступає в залі філармонії в концерті-прощанні з його довголітнім керівником М. Волошином, виконуючи дві оперні арії, кілька творів М.Лисенка та Я.Сібеліуса; 17 червня співак дав концерт у Народному домі в Перемишлі. У 1914 р. співак бере участь у відзначенні 100-річчя Т. Шевченка у Львові, виступаючи в одному концерті з О.Мишугою. М.Менцинський концертував у Галичині у 1907, 1912, 1924, 1925, 1928 роках (Львів, Станіславів (нині – Івано-Франківськ), Коломия, Стрий, Чернівці, Яворів, Самбір та ін.). Найчастіше це були Шевченківські концерти. Останні виступи співака в Галичині відбулися у 1928 році: він дав кілька концертів у Львові, а потім здійснив тривале концертне турне краєм. Акомпанував йому композитор Василь Барвінський, твори якого прозвучали під час цих концертів. Так, вперше у Львові співак виконав солоспів В.Барвінського «Ой, поля ви, поля», «в якій його

могутній голос та сила експресії мають зокрема широке поле до попису» [9, с. 220]. Композитор О.Залеський згадував: «Концерти співака всюди проходили із справжнім триумфом, слухачі буквально засипали його квітами, нагороджували бурхливими оплесками. Його концерти всюди перетворювалися у справжні свята пісні і музики» [9, с. 52]. Концерти М.Менцинського в Галичині завжди були знаменною подією в культурному житті краю – вони підносили дух місцевих мешканців в умовах національного гноблення і матеріальних злигоднів, сприяли формуванню їхньої національної свідомості. В.Барвінський підкреслював, що співак, «як носій тих найкращих духовних цінностей давав своєму недержавному народові те, без чого цей народ пропав би: віру в свою духовну міць» [9, с. 224].

Концертні виступи співака за кордоном розпочались у Франкфурті-на-Майні, Страсбурзі, Еберфельді (1900–1901), протягом багатьох років тривали по всій Німеччині, Швеції, Австрії. Останнім концертом М.Менцинського був виступ на Стокгольмському радіо 29 квітня 1934 р., коли співаку виповнилося 59 років. Важливо, що його програма була складена виключно з української музики: перше відділення – оригінальні композиції М.Лисенка до слів Т.Шевченка, друге – українські народні пісні [9, с. 350]. Отже, як писала в листі до Ф.Колесси дружина співака Клері, «останнє, що він співав, була українська пісня. Голос його звучав чудово і ніхто не міг навіть подумати, що він співав востаннє» [9, с. 387]. В цій групі концертів слід виокремити закордонні виступи перед земляками-емігрантами. У Відні (1902 р.) він бере участь у концерті, присвяченому пам'яті Т.Шевченка. Під впливом патріотичних почувань М.Менцинський у лютому 1916 року влаштував концерти для полонених українців у таборах Зальцведель та Вецляр (Німеччина), які вселяли віру, допомагали вижити у надзвичайно складних умовах. Наступного дня після одного з них він оглянув табір полонених і сказав до гурту співаків і музикантів: «Цілу ніч не міг я спати! Замість я приїхати до Вас там, Ви приїхали тут і тут, на чужу землю втекла наша пісня...» [9, с. 68]. Про любов українців до співака свідчить видання про цю подію [10]. Таборовий дописувач так писав про виступ М.Менцинського: «Все те виспівав за сльозами так щиро, глибоко, ревно зо дна душі наш незабутній земляк, а полонені слухали як в казці зачаровані, крізь сльози...» [10, с. 15]. У 1921 р. М.Менцинський бере участь у Шевченківському концерті української студентської громади у Празі, співаючи під акомпанемент видатної піаністки Любки Колесси. Варто зазначити, що на ньому присутніми були професори Карлового університету та Празької консерваторії, зокрема З.Недли [9, с. 59]. У 1924 р. співак знову у супроводі Л.Колесси виступив на відзначенні 110-ої річниці від дня народження Т.Шевченка у найбільшому залі Праги – імені Б.Сметани. Шанувальниця таланту співака З.Навальківська згадувала, що коли оголосили, що «зараз перед нами виступить соліст Королівської опери в Стокгольмі, наш знаменитий земляк Модест Менцинський, зал вибухнув такою овацією, що, здавалося, вона, як землетрус, сколихнула всю Прагу <...> У кожен пісню, кожен твір Модест Менцинський вкладав всю свою душу, талант і вміння, він не просто співав, а творив справжнє чудо. Кожне його слово торкалося найпотаємніших струн людських сердець, і не просто зворушило, а хвилювало до глибини душі» [9, с. 62, 63].

Репертуар М.Менцинського вражає своїм жанровим та стильовим розмаїттям. Оперний репертуар співака налічує 50 партій, але все ж таки, за оцінкою рецензентів, Менцинський не знав суперників в усій Європі у виконанні вагнерівського репертуару. Цю думку яскраво підтверджують слова відомого німецького критика Роберта Адамі: «Модест Менцинський – вроджений талант, який дуже тонко засвоїв стилістику і патетику, характерні для музичних драм байрейтського митця. Голос у нього летить вільно і легко, соковиті і повнозвучні ноти середнього регістру, на яких він «будує» свої сонцесяйні верхівки, ніколи його не зраджують. Це забезпечує сильний, вражаючий вплив його виконання, яке ще більше виграє від тонкої інтерпретації, правильної вимови, прекрасної техніки дихання, багатства динамічних відтінків, барв і нюансів. Голос милозвучний, ретельно вишколений, цілком пасує до нього значний темперамент артиста, політність і енергія його голосу та співу. Це так контрастує з ніжним ліризмом, і все разом надзвичайно зворушує душі слухачів» [9, с. 146].

Жанрово-стильовий спектр концертного репертуару М.Менцинського репрезентують оперні арії та концертно-камерні композиції (сольні номери в кантатах та ораторіях, романси, балади, думи, солоспіви, народні пісні) західноєвропейських, російських та українських композиторів XVIII – першої половини ХХ ст.: Й.С.Баха, В.А.Моцарта, Й.Гайдна, Л. ван Бетховена, Ф.Шуберта, Р.Шумана, Е.Гріга, Р.Штрауса, Й.Брамса, Г.Вольфа, К.Вебера, Ф.Флеха, Х.Вольфа, А.Шенберга, П.Гренера, Л. ергера, Г.Брехера, Г.Малера, Я.Галля, Г.Кауна, К.Гердера, Г.Германа, Й.Штеле, А.Спіса, Ф.Фледа; П.Чайковського, М.Мусоргського, О.Гречанінова; М.Лисенка, С.Гулака-Артемівського, П.Ніщинського, Я.Степового, К.Стеценка, А.Єдлічки. М.Менцинський чудово виконував також твори галицьких композиторів, зокрема С.Людкевича («Черемоше, брате мій» (сл. Б.Лепкого),

«Тайна», «Піду, втечу» – два останні на слова О.Олеся), Д.Січинського («Із сліз моїх» на сл. А.Кримського, «Як почувеш вночі», «Розжалобилася душа моя» («Фінале»), обидві на слова І.Франка), «Дума про Нечая», «Бабине літо» на сл. І.Гавалевича, «Ой Дніпре»), Я.Лопатинського, Я.Ярославенка («Гей, закуй мені зозуле» на слова В.Пачовського; «Марш соколів» на слова автора), М.Вербицького («Ще не вмерла Україна» на сл. П.Чубинського), В.Матюка («Веснівка»), Ф.Колесси, А.Вахнянина, В.Барвінського («Псалом», «Ой, поля ви, поля»). М.Менцинський жваво цікавився новинками вокальної літератури, вводячи їх до свого репертуару. Як згадував С.Людкевич, М.Менцинський «найчастіше прохав надіслати йому до Стокгольма нові романси українських композиторів, які він розучував для майбутніх своїх концертів» [9, с. 46]. Слід відзначити, що основну частину концертного репертуару співака складала солоспіви класика української музики Миколи Лисенка, які є складними для виконання. С.Людкевич з цього приводу писав: «до Менцинського у нас в Галичині ніхто не вмів виконувати твори Лисенка. Це пояснювалося насамперед відсутністю у співаків відповідної німецької школи, якою володів Лисенко. <...> Лише Модест Менцинський показав нам, як слід виконувати романси Лисенка» [9, с. 45]. Менцинський був особисто знайомий з композитором, вони регулярно листувалися. М. Менцинський був першим співаком, який представив музику Лисенка Галичині і Західній Європі. В одну з листів М.Лисенко писав до М. Менцинського: «пропаганда в Європі і в Словянщині української творчості є річ дуже-дуже важна. І для нас, малої, пригнобленої нації, вельми корисна» [9, с. 276]. Твори композитора, які за словами співака «підходять під характер моєї душі», він прагнув показати всюди, де тільки виступав [9, с. 277]. Серед композицій М.Лисенка, які виконував співак були: «Минають дні, минають ночі», «Гомоніла Україна», «Мені однаково», «Гетьмани, гетьмани», «За думою дума», «Огні горять», «Чого мені тяжко», «Єсть на світі доля», «Ой Дніпре, мій Дніпре» «Реве та стогне Дніпр широкий», «Якби мені, мамо, намісто», «Ой одна я одна», «По діброві вітер віє», «Тоді, як, Господи, святая на землю правда прилетить» з кантати «Радуйся, ниво неполютая», «Ой нема, нема ні вітру, ні хвилі» (з «Гамалії») – всі на слова Т.Шевченка. З.Попіль відзначав, що М.Менцинський, як виконавець, був «пройнятий глибокою шанною до Шевченкового слова і Лисенкової музики. Він так вдумливо і переконливо, з таким щирим почуттям і натхненням відтворював поетичний і музичний зміст їхніх творів, що цілком дорівнювався досягненням великого поета і композитора» [9, с. 50–51]. Підтвердженням цього є слова М. Менцинського, який з нагоди 50-річчя смерті Т. Шевченка писав: «І де б я не був, його ім'я, його жемчужні пісні будуть творити мою Вітчизну!» [9, с. 303]. Пишучи про Менцинського як першого інтерпретатора Лисенка, Ф.Колесса наголошував, що «а ні Шевченко, а ні Лисенко не могли б собі бажати кращого інтерпретатора, перший свого могучого слова, другий своєї чудової пісні» [9, с.162]. У солоспівах М.Лисенка, здавалось, написаних спеціально для нього, співакові вдалося разом із композитором вивести вокальне інтонування за межі стильової моносистемності: це був феноменально щасливий взірць взаємовпливу нового типу романсової лірики і нової естетики співу, – адже ні до, ні після Менцинського ніхто не спромігся втілити той особливий, вироблений їхнім віртуальним творчим тандемом тип, за висловом Т.Булат, «...сугестивного типу ліричного висловлення», «адже у втіленні М.Лисенком «Музики до Кобзаря» превалують речитативно-аріозні образи, близькі своєю монументальною фресковістю до оперних вагнерівських вокальних рефлексій. Це вимагає від співака бути в стані жанру і в стані стилю, вже не кажучи про витривалість голосового апарату й спеціальну постановку самого голосу; драматичну природу світовідчуття й національної специфіки жанру, – комплексу етнознакових даних, які виводять творчу особистість на рівень планетарності, роблять художника громадянином світу» [2, с. 39].

На високому мистецькому рівні співак виконував також українські народні пісні в обробках різних композиторів, більшість – в опрацюваннях М.Лисенка. М.Менцинський, як невтомний популяризатор української музичної культури за кордоном, постійно виконував українську музику в концертах, на радіо, при закінченні оперних вистав, тим самим підкреслював свою приналежність до українського народу, вводив його музику у світовий культурний простір.

Враховучи ту обставину, що виступи в Галичині відбувалися в час, коли вона була у складі панської Польщі, М.Менцинський завжди виконував польські пісні та арії, причому по-польськи. «Все це сприяло тому, що співак швидко завоював польську публіку, яка, як відомо, не дуже добре була настроєна в ті часи до українців. Поляки гаряче вітали Менцинського як свого улюбленця, нагороджуючи бурхливими оплесками» [9, с. 47]. Також у репертуарі співака були німецькі народні пісні. Як правило, концертні програми М.Менцинського, являли собою добірку оперних арій, солоспівів композиторів та народних пісень – своєрідну тріаду. Співак не практикував моножанровості програм, не вибудовував їх чітко окресленої концепції.

Твори концертного репертуару співак виконував українською, німецькою, шведською, польською, англійською, італійською, російською та іншими мовами. В репертуарі співака були твори німецьких, австрійських, італійських, французьких, фінляндських, норвезьких, польських, російських та українських композиторів, які представляли десять етносів. Отже, співак проявляв інтерес до музики різних стилів, епох та народів, що свідчить про великий творчий діапазон М.Менцинського-співака. Наяскравіше в ньому представлений романтичний напрямок. Л.Кияновська слушно зазначає, що «саме в музиці схильність до романтичних проявів почуття зберігається значно сильніше і характеризує навіть виконавську школу, а не лише композиторську. Романтичний репертуар традиційно залишається найулюбленішим і найвиграшнішим для галицьких інтерпретаторів навіть світового масштабу. Варто під тим оглядом врахувати, наприклад манеру таких видатних співаків, як героїчний тенор Модест Менцинський з його досконалими вагнерівськими партіями...» [6, с. 184]. Разом з тим, особливу увагу співака привертала сучасна музика. Це твори різних стилевих напрямків – веристів (Дж.Пуччіні, Р.Масканьї, Р.Леонкавалло), експресіоністів (Г.Малера, Р.Штрауса, А.Шьонберга), модерністів, російських композиторів початку ХХ ст. (С.Рахманінова, О.Гречанінова).

Концерти М.Менцинського під назвою «Вечори пісень», як відзначав відомий німецький музичний критик «Kölnische Zeitung» В.Каль з Кельна, «завжди мали своє власне забарвлення і суттєво відрізнялися від аналогічних виступів з концертами деяких артистів <...> його прощальний концерт, який відбувся у переповненому залі «Гюрценіх», став ще одним серйозним публічним визнанням співака, визнанням його душевного і артистичного кредо. <...> те, як він виконував кожну річ <...> було знову відкриттям, сповненим невичерпної краси» [9, с. 213–214]. Газета «Frankfurter Post» 13 жовтня 1925 року так пише про артиста: «Камерний співак Модест Менцинський полонить публіку і на оперній сцені, і в концертному залі. Чудовий голос і драматичне обдаровання співака особливо проявляється у романсах Гречанінова та Мусоргського. Кульмінацією вечора були гумористичні та гротескні пісні» [9, с. 216]. Шведська преса критично оцінюючи його виконання творів західноєвропейської класики, захоплена українською музикою [9, с. 131–132]. В останні роки, виступаючи у Стокгольмі, М.Менцинський у концертах виконував музику шведських композиторів В.Петерсона-Бергера, Я.Єрнефельта, Т.Рангстрьома. Полістильова спрямованість виконавства М.Менцинського була однією з тих рис, що виділяла співака з-поміж оперних майстрів його часу: «З легкістю він переключався на виконання українських пісень та романсів по закінченні оперних вистав західноєвропейських композиторів; без труднощів суміщав різностильовий репертуар у сольних концертних програмах, що вважається складнішим, ніж їхня побудова за принципом монографічності, притаманної більшості співаків» [2, с. 38], «тим самим надаючи уніфікованій оперній традиції рис концертно-камерних «вечорів пісень». Ні до, ні після нього ніхто не практикував цього, що дозволяє судити про унікальність цього експерименту, довжиною в ціле мистецьке життя» [1, с. 88].

Артист володів голосом великої сили, красивого металевого тембру, широкого діапазону (понад три октави), рівним в усіх регістрах. М.Менцинський приваблював м'якими шляхетними барвами на середніх нотах і міццю у верхніх. Мистецтво співака характеризувалося блискучим фразуванням, першокласною дикцією, непересічним трактуванням образу і темпераментністю. Характеризуючи особливості концертного виконання М.Менцинського Ю.Крих писав, що він «вражав насамперед високою культурою виконання: чудове звуковедення, розмаїті темброві барви, динаміка, глибоке внутрішнє переживання – все говорило про його незвичайне ставлення до музичного матеріалу виконуваного твору. <...> Своїм виконанням Менцинський чарував, заворожував, гіпнотизував публіку» [9, с. 73]. Кожен твір у його виконанні був завершеним, глибоко правдивим, неповторним образом. Сучасний шведський музикознавець, шанувальник таланту Менцинського Карл-Гуннар Олен, аналізуючи грамофонні записи співака, писав: «Модест Менцинський мав не тільки великий, сильний, надзвичайно гарний героїчний тенор: приведені приклади його такої різноманітної інтерпретації відповідно до стилю виконуваних творів показують, що він співав інтелектуально, і з усіх точок зору був свідомим і освіченим артистом» [9, с. 232].

Підсумовуючи, зазначимо, що концертно-камерна діяльність М.Менцинського тривала протягом трьох десятиліть в багатьох країнах Європи та Галичині. Вершина його сценічного злету припала на першу третину ХХ ст. і залишила глибокий слід у вокальному мистецтві всієї Європи. В історію української музичної культури М.Менцинський увійшов не тільки як неперевершений оперний співак, але і як незрівнянний камерний виконавець, блискучий інтерпретатор народних пісень і творів М.Лисенка. Полістильовий репертуар західноєвропейських, російських та

українських композиторів, глибока інтерпретація виконуваних творів забезпечили активну позицію українського співака у діалозі культур.

1. Антонюк В. «Вечори пісень» Модеста Менцинського (до 125 роковин від дня народження) / Валентина Антонюк // Наук. записки Терноп. держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство. – Тернопіль, 2000. – Вип. 1(4). – С. 86–89.
2. Антонюк В. Українська вокальна школа: етнокультурний аспект : монографія / Валентина Антонюк. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Київ : Українська ідея, 2001. – 144 с.
3. Демочко К. М. Незабутній концерт : [М. Менцинський] // К. Демочко Музична Буковина : сторінки історії / К. М. Демочко. – К. : Музична Україна, 1990. – С. 90–99.
4. Деркач І. Героїчний тенор Модест Менцинський: нарис / І. Деркач – Львів : Каменяр, 1969. – 84 с., іл.
5. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття : монографія / Ганна Карась. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. – 1164 с.
6. Кияновська Л. Стильова еволюція галицької музичної культури ХІХ–ХХ ст. / Любов Кияновська. – Тернопіль : СМП «Астон», 2000. – 339 с.
7. Лисенко І. Словник співаків України : енциклопедичне видання ; післямова М. Слабошпицького / Іван Лисенко. – Київ : Рада – Джерзі Сит і: Вид-во М. Коць, 1997. – 354 с., іл.
8. Лисенко І. Співаки України : енциклопедичне видання / Іван Лисенко. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Київ : Знання, 2011. – 629 с.
9. Модест Менцинський : Спогади. Матеріали. Листування / авт.-упор. М. Головащенко ; вступ ст. «Незгасна зоря вокального Олімпу» (С. 3–31) М. Головащенко. – К. : Рада, 1995. – 462 с. : іл.
10. Модестови Менцинському полонені Україніці Вещлярського табору 6 лютого 1916 року. – Вещляр : 3 друкарні «Союза Визволення України», 1916. – 25 с. – [Вещлярська бібліотека укр. полонеників. № 2].

Стаття посвячена концертно-виконавській діяльності видатого українського певця Модеста Менцинського на протязі 1900–1934 рр. за кордоном та в Україні. На основі рідникового матеріалу визначено її хронологічні рамки, концертні маршрути, здійснено характеристику концертного репертуара певця, подано оцінку цієї діяльності української та зарубіжної критикою, виділено її значення в контексті діалогу культур.

Ключевые слова: Модест Менцинський, певец, концертно-виконавська діяльність, репертуар, діалог культур.

The article is dedicated to concert-performing activity of famous Ukrainian singer, Modest Mentsynskyu, during 1900–1934 abroad and in Ukraine. Chronologic dates, concert routes was determined; characteristic of concert repertoire of the singer was executed; valuation of this activity, made by Ukrainian and foreign critics was elucidated; sense of the activity in the context of cultures dialogue was separated according to ground material.

Key words: Modest Mentsynskyu, singer, concert-performing activity, repertoire, cultures dialogue.

УДК 78.087.684 : 7.071.1

Василь Семкович

ІДЕЯ «ХОРОВОГО ІНСТРУМЕНТУВАННЯ» В ТВОРЧОСТІ М. ЛЕОНТОВИЧА

В статті розглядається одна з найпоширеніших тенденцій ХХ століття – тенденція до інструментального мислення в хоровій культурі. Висвітлено поняття терміну і етапності «хорової інструментовки», а також подано класифікацію множинності підходів звучання на прикладі творчості М. Леонтовича, одного з творців та реформаторів «хорового інструментування».

Ключові слова: хорове інструментування, інструменталізація, вокальна оркестровка, М. Леонтович, модифікація звуку, техніка мікромотиву.

Детермінізацію «Хорового інструментування» в першу чергу слід розглядати на лексико-семантичному рівні як категорію «протилежностей» у мові. «Дугоподібність» двох першооснов: Хор – Інструмент (хорове інструментування) чи Хор – Оркестр (хорова оркестровка) є своєрідним гераклітівським луком, стягуючою тятивою, вищою єдністю, якого служить утворення нових жанрових різновидів – метажанрів в ХХ ст.: хорової прелюдії, хорових прелюдів, хорової сюїти,